

χώρου ἀνεύρομεν τὴν μαρμαρίνην πλάκα τῆς ἀγίας Τραπέζης μετὰ γλυφῶν καὶ ἔννεα ἐγκοπῶν καὶ τὰς δύο πρὸς ἀνατολὰς βάσεις τοῦ Κιβωτίου (εἰκ. 3).

Πλὴν τῆς σημασίας, ἣν ἔνέχει ἡ ἀνεύρεσις τοῦ μεγάλου τούτου χριστιανικοῦ ναοῦ τῆς Νικοπόλεως, ὅστις καὶ ἔνεκα τοῦ μεγέθους του καὶ ἔνεκα τῆς θέσεως ἔνθα εὑρίσκεται εἰναι προφανῶς ἡ μητροπολιτικὴ αὐτῆς ἐκκλησία, καὶ ἡ ἀνεύρεσις τοῦ Ἱεροῦ Βήματος, τοῦ διατηροῦντος πάντα τὰ χρήσιμα διὰ τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ σημεῖα, εἴναι σπουδαιοτάτη, καθόσον καθορίζει σαφῶς τὴν ἔξτριξιν τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς λατρείας, ἡς τὸ πρῶτον στάδιον ἀνεφάνη εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἔξη μῶν ἐνεργηθείσας ἐν Ν. Ἀγχιάλῳ ἀνασκαφάς.

Ἡ συνέχισις τῶν ἀξιολόγων τούτων ἀνασκαφῶν θὰ φέρῃ εἰς φῶς ὀλόκληρον τὸ ἀνωτέρω περιγραφὲν συγκρότημα, θὰ προσδοθῇ δὲ οὗτως εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Νικοπόλεως ἡ προσήκουσα ἀξία.

Πλὴν τῆς ἀνωτέρω ἀνασκαφῆς ἐνεργήσαμεν καὶ τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ τὴν ταξινόμησιν τῶν γλυπτῶν τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου προσέτι δὲ ἐπεχειρήσαμεν μικρὰν σκαφικὴν ἔρευναν περὶ τὸν χῶρον τῆς Βασιλικῆς ταύτης πρὸς προσδιορισμὸν τῶν προσκτισμάτων αὐτῆς, κατηρτίσαμεν δὲ καὶ ἀκριβεστέραν κάτοψιν τοῦ μνημείου τούτου.

Ομοίως ἐγένετο καὶ ἡ ἐκκαθάρισις ἀπὸ τῶν φυομένων χόρτων τοῦ δυτικῶς τῆς Βασιλικῆς Δουμετίου ἐπισκοπικοῦ μεγάρου, προσδιωρίσθησαν δὲ καὶ τούτου τὰ διάφορα διαμερίσματα καταρτισθέντος καὶ τοῦ οἰκείου διαγράμματος.

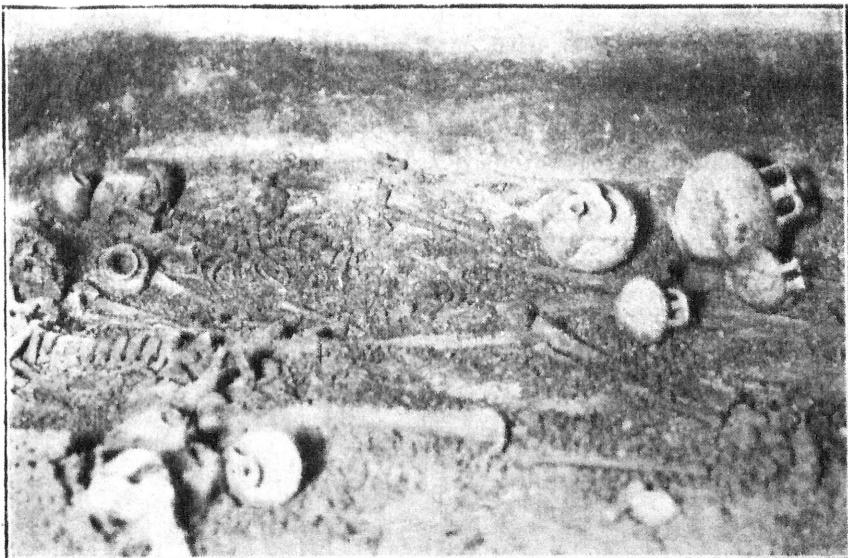
Γ. Α. ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Α. Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΜΥΚΗΝΑΪΚΩΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩΝ

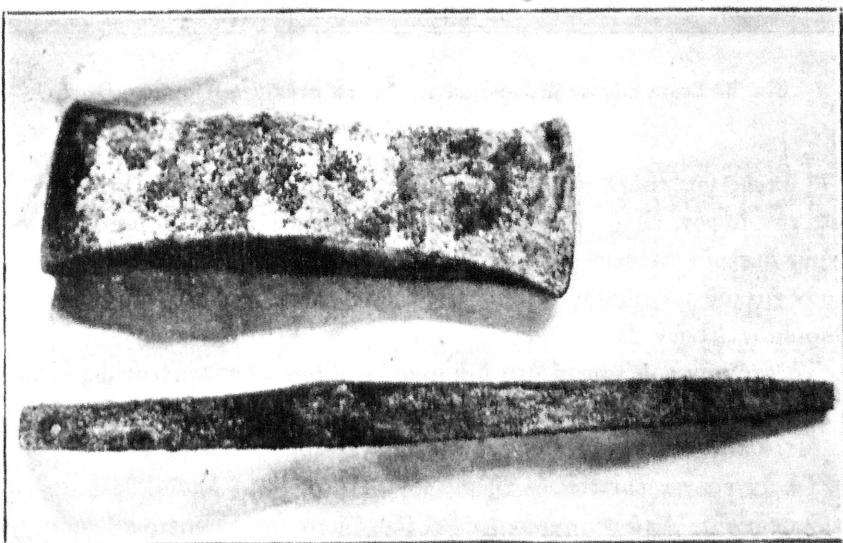
ΔΗΜΟΥ ΦΑΡΩΝ, ΑΧΑΪΑΣ, ΕΝ ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΩ ΧΑΛΑΝΔΡΙΤΗΣ ΚΑΙ ΜΗΤΟΠΟΛΕΙ

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1929 ὑπῆρξαμεν εὐτυχεῖς εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ Μυκηναϊκοῦ Νεκροταφείου τοῦ ἀγίου Βασιλείου Χαλανδρίτος εύρόντες δύο προσέτι λαξευτοὺς **δευλήτους τάφους**, ὃν τὸν ἔνα δὲ διατάρακτον ἐφωτογραφήσαμεν διὰ μαγνησίου διὰ τοῦ ἐκ Πατρῶν μετακληθέντος καλλιτέχνου φωτογράφου κ. Ἀτζαρίτη (εἰκ. 1).

Ἐν τῷ τάφῳ ἥσαν τέσσαρες σκελετοὶ ἐν τῇ ἀρχικῇ των θέσει πλαγίως καὶ μὲ δικλάζοντα σκέλη, ὃν οἱ τρεῖς φαίνονται ἐν τῇ εἰκόνι καὶ δω διασπαῖσθαι ἀνῆκεν εἰς γυναικα, ὡς ἐκ τῆς λεκάνης φαίνεται. Τὰ ἀγγεῖα φαίνονται εἰς τὴν θέσιν των. Όμοίως ἀνέπαφος καὶ διεύτερος λαξευτὸς τάφος, ἀλλ' διλιγότερον διατηρημένος, διότι περιεῖχε ποσόν τι χώματος καὶ λίθους διλίγονυς πεσόντας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τοῦ τάφου.

Εἰκ. 1. Ἐσωτερικὸν ἀδιαταράκτου λαξευτοῦ τάφου.

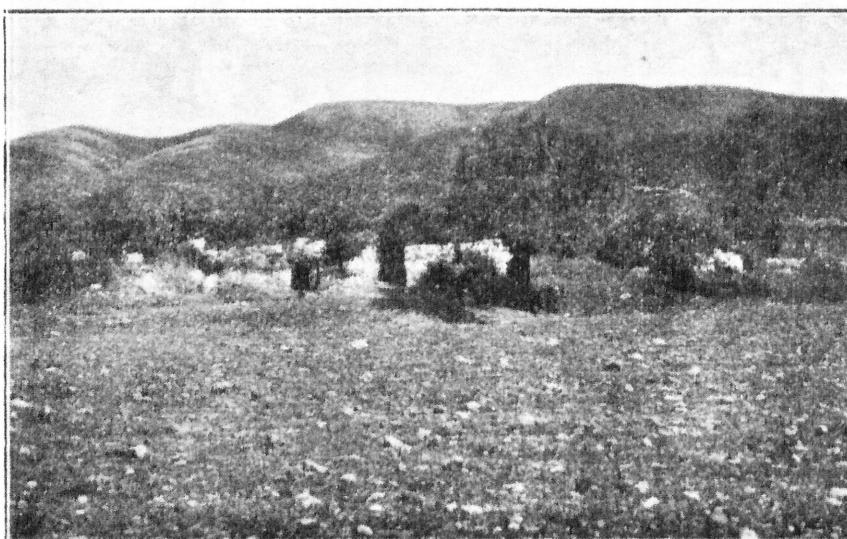

Εἰκ. 2. Χαλκοῦς πέλεκυς καὶ λεπίς μαχαιρίου.

Τὸ πλάτος τῶν τάφων κατὰ μέσον ὅρον 3.50×2.50 μ. καὶ τὸ ὄψις 1.70. Τὸ μῆκος τοῦ δρόμου περίπου 4 μέτρων. Ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπῆρχε λάκκος, ἐν ᾧ ἦσαν συσσωρευμένα ὅστα παλαιοτέρων νεκρῶν.

Εὑρήματα ἔσχομεν :

Εἰς ἕκαστον τῶν τάφων τούτων ἔνα μέγαν δίωτον ἀμφορέα καὶ ἴκανὸν ἀριθμὸν ἀμφορειδίων τυφλοστόμιων, λεβητίων, κομβία ἐκ στεατίτου μέλανος

Εἰκ. 3. Σειρὰ τάφων βεβυθισμένων, δν τὰ στόμια φαίνονται μέλανα.

καὶ ἔξ ὅπτῆς γῆς, μίαν χάνδραν ἔξ ἥλεκτρου καὶ ἐν ἵππαριον πήλινον. "Ετι δὲ εἰς τὸν τάφον, εἰς δν ἀνήκει ἡ εἰκὼν 1, εὗρομεν παρὰ τὰ δοτὰ τῆς χειρὸς χαλκοῦν διπλοῦν πέλεκυν ἀρίστης διατηρησεως καὶ ἴκανον πάχους καὶ λεπίδα μακρὰν χαλκοῦ μαχαιρίου, τὰ δποῖα ἔχω κομίσει εἰς κεντρικὸν Μουσεῖον πρὸς καθαρισμόν (εἰκὼν 2).

Τὸ στόμιον τοῦ τάφου ἦτο διὰ μικρῶν λίθων πεφραγμένον ὡς συνήθως.

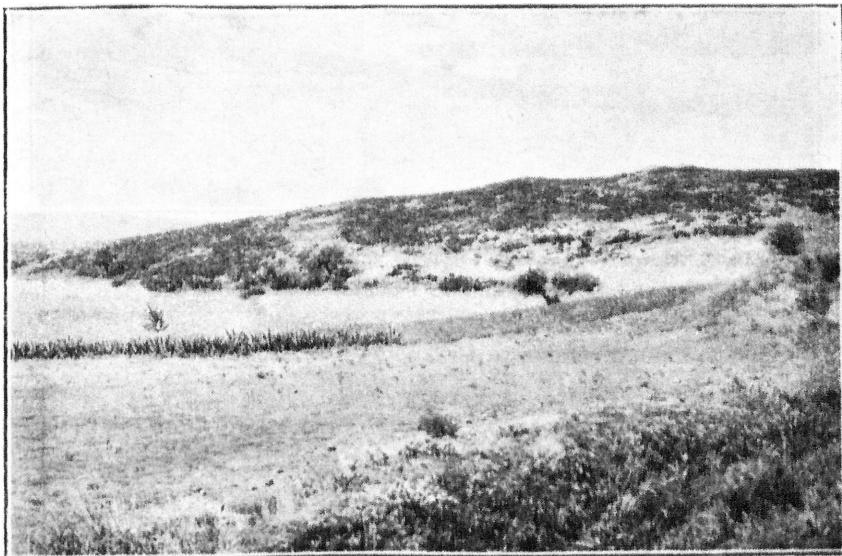
Εὗρομεν σειρὰν ὅλην τάφων λαξευτῶν ἀλλὰ βεβυθισμένων (εἰκὼν 3).

Μετὰ τὴν φωτογράφησιν τοῦ τάφου ἐγένετο ἡ ἔξαγωγὴ τῶν εὑρημάτων.

Τὰ ἀγγεῖα παρέμειναν ἐν τῇ συλλογῇ Πατρῶν, τὰ δποῖα θέλομεν καθαρίσει προσεχῶς. "Απαντα φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὅμων των γεωμετρικὰ κοσμήματα, δπως καὶ τὰ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εὑρεθέντα, ἀνήκοντα εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων.

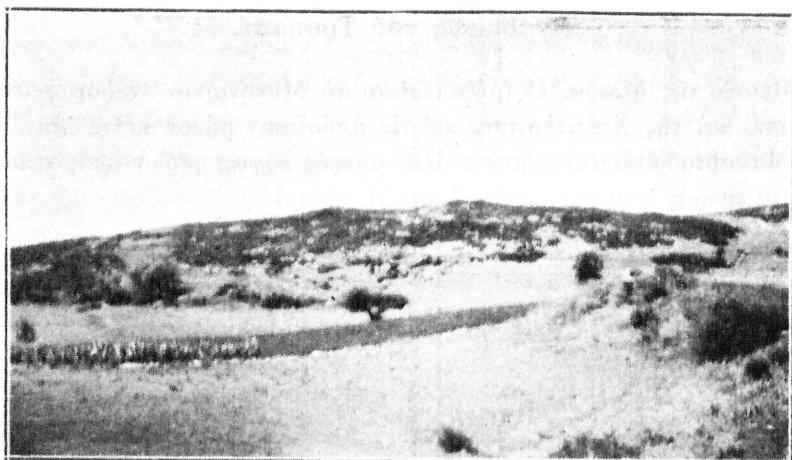
'Ανασκαφὴ τοῦ Τρουμπέ.

Μεταξὺ τῆς θέσεως, ἐν ᾧ ἔξαπλοῦται τὸ Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον τοῦ Τρουμπέ, καὶ τῆς Χαλανδρίτσης καὶ εἰς ἀπόστασιν μόνον πέντε λεπτῶν τῆς ὕδρας ἀπ' αὐτοῦ ὑψοῦται χαμηλὸς ἀλλὰ μακρὸς λόφος, φέρων τρεῖς κατὰ διαστήματα μικρὰς κορυφὰς (εἰκὼν 4 καὶ 5).

Εἰκ. 4. Ὁ λόφος Τρουμπές τῆς Χαλανδρίτσης.

Αἱ κορυφαὶ αὗται ἀνήκουν εἰς θολωτοὺς τάφους, ἐκτισμένους διὰ πλακοειδῶν λίθων, οἵτινες ἔχουσι καταπέσει ἀπὸ παλαιῶν χρόνων. Τὸν ἔνα ἔξ αὐτῶν ἀπὸ τῆς κορυφῆς σκάπτων εἰχεν ἀνασκάψει ἀγροφύλαξ τις, Μητσοσταῦρος καλούμενος, ἐξ Ἡπείρου ἐλθὼν πρὸ ἐτῶν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Χαλανδρίτσῃ. Οὔτος, τύπος πανούργου καὶ εὐφυεστάτου γέροντος, προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του ὡς ἀγροφύλαξ μὲν εἰς τὸ χωρίον ἀντὶ ἐλαχίστης ἀμοιβῆς, πράγματι δ' ὅμως μὲ τὸν σκοπόν, ὅπως συλήσῃ τοὺς τάφους, τοὺς δποίους καλῶς εἰχεν ἐννοήσει, ἐν φοιτοίκοι τῆς Χαλανδρίτσης οὐδὲν ἐγνώριζον. Ἐφευνήσας μετὰ τοῦ ἀστυνόμου καὶ εἰρηνοδίκου ἐφευναν εἰς τὴν πτωχικὴν του τρώγλην, εὐρον τεθραυσμένα ἀγγεῖα Μυκηναϊκὰ ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν του προερχόμενα, ὡς καὶ ἀλλα δωρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς κατοίκους καὶ ὑπαλλήλους τοῦ χωρίου, οἵτινες ἐσπευσαν ὅπως παραδώσωσι ταῦτα εἰς τὸ Μουσεῖον δι' ἐμοῦ.

Εἰκ. 5. Αἱ τρεῖς χθαμαλαὶ κορυφαὶ τοῦ Τρουμπέ, ὅπου οἱ τρεῖς κατεστραμμένοι θολωτοὶ τάφοι.

Εἰς τὸν Τρουμπὲν ἀνεσκάψαμεν κυρίως τὸν μεσαῖον θολωτὸν τάφον, οὗ μέρος τῆς εἰσόδου βλέπει τις εἰς τὴν εἰκόνα 6.

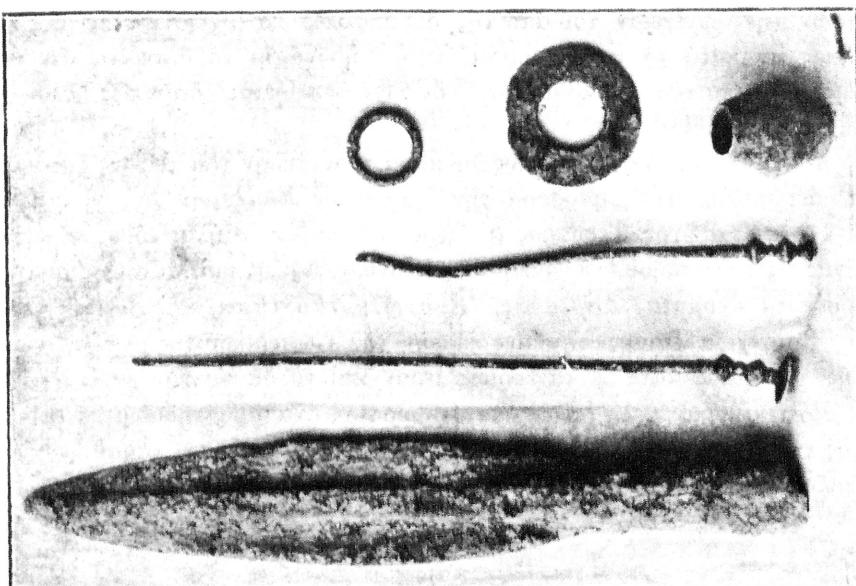
"Απας ὁ τάφος εἶχε καταπέσει. Ἡμεῖς ἐξάγοντες τοὺς λίθους ἐφιθάσαμεν μέχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ τάφου, τοῦ ὅποιου τὸ ἐμβαδὸν ἦτο κεχωρισμένον διὰ

Εἰκ. 6. Τμῆμα εἰσόδου τοῦ μεσαίου θολωτοῦ τάφου τοῦ Τρουμπέ.

δύο τοίχων παραλλήλων, μεταξὺ τῶν ὅποιών εῦρομεν πλῆθος ἀγγείων συντετριμένων ἐκ τῆς καταπτώσεως, τὰ δόποια εἰσέτι δὲν ἐκαθαρίσθησαν.

Τὰ ἀγγεῖα φαίνονται νεώτερα τῶν ἀγγείων τῶν λαξευτῶν τάφων. Πρὸς τούτοις εὗρομεν αἰχμὴν δόρατος χαλκῆν, δύο μακρὰς χαλκᾶς καρφίδας, δύο χαλκοῦς κρίκους καὶ σφονδυλοειδῆ χαλκῆν χάνδραν ἢ κομβίον ἀντικειμένου τινὸς (εἰκὼν 7). Τοιούτους λόφους, ὡς ὁ Τρουμπές, (παραφθορὰ = τουμπὲς =

Εἰκ. 7. Χαλκοῦς κρίκοι, χαλκαὶ καρφίδες, αἰχμὴ δόρατος καὶ χαλκῆ χάνδρα.

τύμβος) ἔχομεν σημειώσει πολλούς, ὃν τινὰς πρέπει νὰ ἐρευνήσωμεν προσεχῶς εἰς τὰ πέριξ τῆς Χαλανδρίτσης.

Ἐπίσης ἔχομεν σημειώσει καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ Νεκροταφεῖα, ὃν ἓν μέγα εἰς τὸ χωρίον Μάνεση τοῦ δήμου Λαπαθῶν, εἰς οὐ τὴν ἐρευναν θέλομεν προβῆ κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος.

Ἐξητάσαμεν ὡσαύτως καὶ ἔτερον νεκροταφείον εὑρισκόμενον εἰς τὸ χωρίον **Μητρόπολιν** τοῦ δήμου Φερῶν. Τὸ χωρίον τοῦτο, μικρόν, ἔχει κτισθῆ ἐπὶ τριῶν αὐτοτελῶν λοφίσκων, ἐπὶ τοῦ ἑνὸς τῶν δόποιων ὑπάρχουσιν ἔχη τειχῶν καὶ φρουρίου.

Ἄπαντες δὲ οἱ λόφοι οὗτοι ἀποτελοῦσι τοὺς πρόποδας αὐτοτελοῦς μικροῦ ὅρους Κομβοβουνίου καλουμένου καὶ κειμένου κατὰ μῆκος πρὸ τοῦ Ἐρυμάνθου. Ἄτυχῶς ἀπαν τὸ νεκροταφεῖον φαίνεται βεβυθισμένον καὶ κατ' ἀκολούθιαν ἡ ἐρευνά τον εἶναι δυσχερής.